

erdiko kaira

Fermin Muguruza

«Uneotan Al Jazeera English da mediorik interesgarriena»

Egipton hasi eta Tunisia, Maroko, Libano, Siria, Kuwait, Bahrein, Yemen eta Sudan bisitatu ditu Muguruzak urtebetean, herrialde horietako mapa musikala egiteko, 80 musikari baino gehiago elkarriketatuz. Next Music Station du izena Al Jazeera-rentzat egindako proiektuak eta martxoaren 10etik aurrera emango dute Qatar-eko telebista katearen Documentary Channel-en.

MIKEL GARCIA

Hasieran 13 atal izan behar zituzten dokumentalek, baina Aljeria kanpoan utzi behar izan duzue azkenean, eta beste leku batzuetan ere izan duzue errodatzeko arazorik.

Bai, hori amorrua Aljeriarena. Sekulako gogoanuen han bizi diren musikariekin elkartzeko, ondo ezagutzen dut herria –gerra zibila bukatu bezain laster han izan nintzen– eta musikari pila ezagutzen dut, lagun minak; gainera inbertsio handia egin genuen (denboran, baliabideetan eta ekonomikoki). Baina azken unean ez ziguten baimenik eman eta ezinegona, beldurra eragin zigun hurrengo herrialdeetan ere ez ote genituen arazoak izango. Horregatik, hasieratik tentsio izugarritzko errodateak izan dira. Marokon hiru egunez material guztia bahituta izan zuten Tangerreko aireportuan; Bahreinen berdin eta klandestinoki aritu behar izan genuen; Sirian sekulako arazoak izan genituen sartzeko eta influentziak erabili behar izan genituen, Hezbolarekin hitz eginez eta guzti...

Itzuli eta altxamenduak nagusi herrialde arabiarretan.

Bigarren irakurketa daukate orain dokumentalek eta dokumentu bezala geratuko dira historiako: herrialde hauen momentu zehatz bateko mapa musikala dira, hortik aurrera dena aldatu da. Orain gertatutakoa ikusita, musikaren bidez kontaktzen zutena horren iragarpena zen. Egipton uste genuen altxamendua egongo zela baina odol jariora izugarria izango zela. Aldiz, kostu humanoa handia izan da, baina izan zitekeenaren aldean deus ez. Han bazegoen esamolde bat, Barne ministroak botatakoea duela zenbait urte eta asko entzuten zena: “80 milioi gara, 5 milioi gutxiago baldin bagara ez

da deus gertatzen”... Tortura sistematikoa zegoen edozein txorakeriarengatik, izugarritzko prepotentzia poliziala. Sekulako anabasa zegoen eta oraindik lan asko dago egiteko, ustelkeria oso errotuta dagoelako, baina ze poza ematen duen diktadore bat botatzen ikusteak!

Dena den, badira elementu batzuk hemengo medioetan oso gutxi ateratzen direnak, ez delako interesatzen: neoliberalismoaren kontrako borroka direla, kapitalismoaren kontra; eta matxinada langileriak oso ondo ezagutzen duen tresnen bidez egin dutela: greba orokorra, baina dena gelditzen duen greba orokorra.

Kairoko jazz jaialdian.

Suezeko kanala gelditu zutenean, eta Kairo, eta herria gelditu zutenean, hor hasi ziren arazoak.

Ez da hemen bezala orduan, zerbitzu minimoen eraginpean...

Pikutara zerbitzu minimoak! Han ogia-eta eramanen zuten, baina gainontzeko guztia geldirik. Gaddafiri entzuten badiogu ere, zer esaten ari da? Mundu guztia lanera itzultzeko. Eta hori kontatzeak esan nahi du herriak boterea daukala, baina hemen anestesiatuta gaude.

Hain juxtu, 2008an Garbiñe Ubedak ARGIArako elkarrizketatu zintuenean azalera ondorengo titularrak atera genuen: "Mundu osoan gerra usaina dago, auzolana da aukera bakarra". Auzolan hori izan da matxinaden arrakasta?

Dudarik gabe. Bai matxinadetan eta bai egin berri dudan lanean, kulturen arteko solasaldia izan delako. Bidaia hau egiten ari ginenean, Europako mandatariek ondo markatu zituzten beraien diskurtsoaren lerroak: multikulturalismoaren aurka agertu ziren Merkel, Cameron, Sarkozy. Eta horren aurrean gertatzen zaiguna auzolana da.

Auzolan hori falta zaigu Mendebaldean?

Bai, oraindik *shock*pean gaude zenbait herrialdeetan, oso gogorra izan delako globalizazioaren kolpea, eta herrestan eraman gaitu. Komunikazio aldetik sekulako hutsuneak daude, birtualki 5.000 lagun dituzula iruditu arren harreman eta elkartasun aldetik asko galdu delako. Hemen dugun sindikatu nagusia da nire ipurdia eta ni. Bide berriak jorratu behar ditugu.

Gertatzen ari den guztiarekin, herrialde arabiarrez dugun irudia aldatu dela uste duzu?

Iruditzen zait ezetz, Al Jazeera jarraitzen duen jendeak matxinadak baino ez dituelako ikusten, kanal informatiboak espazio gutxi uzten dio kulturari, eta nire ustez kultura da herriak ezagutzeko lanabesa. Hala ere, oso interesgarria da, Al Jazeera esker lehen eskutik ari garelako aurpegiak ikusten.

Kultura bada tresna, dokumental hauek zubilana dira?

Bai, konbentzitututa nago. Hasteko, jendeak ez dakielako zein musika egiten den herrialde hauetan, ezta musika egiten denik ere. Eta ikusteko, baita ere, nola adierazten dituzten gauzak, keinuak, aurpegiak, ahotsa... Balio handiko dokumentalak dira, erakusten duten kultura eta paisaiagatik, eta balio politikoagatik. Multikulturalismoa ez da bakarrik europarrok esaten dugunean beste kulturekin elkartzea; multikulturalismoa da Egiptok, Sudanek erakusten digutena, biltzen direlako leku guztietako kulturak eta pertsonak. Asko dugu ikasteko.

Domino efektua baino gehiago

"Zer gertatu zen 68an? Ez zen berez etorri, aurreko urteetan jada zerbaite pil-pilean zegoen, ura irakiten. Eta 68an egin zuen eztanda. Eta orain berdin. Mediterraneora iritsi da, Greziaz ahaztu gara, baina Grezian ere sekulako grebak egiten ari dira egunotan, eta estaltzen saiatzen dira, Greziaz hitz egitea delako gure ekonomia kapitalistaz hitz egitea. Ez da domino efektua, baizik ezinegon bat zegoela, eta leku batean lehertu denean, ikusi dutenean nola egiten den eta herria kapaz izan dela hori egiteko, beste lekuetan ere eman da. Altxamendu armatua izan balitz, ez luke arrakastarik izango, gobernuarentzat errazagoa delako armeei armekin aurre egitea, baina herria horrela altxatzen denean, sekulako lezioa da".

Zein egitura jarraitzen dute dokumentalek?

Eredua *Checkpoint Rock* filma izan da: soinu mapa bat marraztea, musika tradizioaletik azken joeretaraino. Bidaia baten bidez askotan (Marokon Tangerretik Marrakexeraino; Egipton Nilo ibaiaren inguruan...). Leku bakoitzean musikari batekin elkartzeko gara eta berak irudikatzen du herri horretan gertatzen dena.

Salaketa mezua zuen Checkpoint-ek, baina aldi berean erakusten du herri bizia dela palestinarra. Hori aurkituko dugu oraingoan ere?

Bai, hala da. Palestinan ohituta gauden irudiak egon bazeudelako, baina baita bestelakoak ere, ez genuen probokatu, mikroa piztu baino ez genuen egin, eta adierazten utzi. Orain ere hala egin dugu eta diskurtso oso interesgarriak topatu ditugu, poetikoak batzuetan, zuzenagoak... Hitz bortitzak erabiltzen zituen rap talde bat Egipton, Tunisiako malouf estiloan herriaren sufrimendua islatu nahi zuen musikaria... Musikak bestelako dimentsioa hartzen du.

Bahman Ghobadiren No one knows about Persian Cats filmak Irango musika undergrounda du ardatz, eta erregimenaren debekuak medio, musika egitea transgresioa dela islatzen du. Halakorik ikusi duzu?

Adibidez, emakume asko ageri dira dokumental hauetan, eta beraien janzkera jada transgresio bat da, baita oholta gainera atera eta kantatzeko duten jarrera... Bestalde, arazoak dituzte hainbat herrialdeetan: Libanon momentu honetan sekulako leherketa musikala dago, denetarik adierazpideak dituzu (musika tradizionala, esperimental, rock, hip hop, hardcore, inprobisatua...); ordea, Golkon atzerapauso handiak ikusi ditugu, zuzeneko kontzerturik ere ezin da antolatu Kuwaiten eta integrismoak terreno asko irabazi du. Tunisian oso modu metaforikoan erabiltzen dituzte hitzak, zentsurari aurre egiteko; Marokon debekatua dago Sahara hitza erabiltzea...

Hizkuntza aldarrikatzeko bide gisa ere ba al dute musika?

Dudarik gabe. Gehienek arabieraz egiten dute eta garrantzi handia ematen diote. Gainera, herrialde bakoitzeko arabierak ez du zerikusirik besteekin. Eta Libanon adibidez azpimarratzen zuten arabieraz kantatzearen beharra, ingelesa eta frantsesa indarra hartzen ari direlako.

Ze jarrera behar da horrelako lan bat egiteko?

Leku batera ailegatu eta herri horretan sartzen saiatzea, murgiltzea, herriarekin harremana hartzea. Jendearekin egon, benetan busti herri horretako errealitatearekin, ez hotelean gertatzea. Horrela erortzen zaizkizu aurreiritzi pila bat. Musikariok hizkuntza propioa daukagu,

berehala konektatzen dugu, erreferentzi asko elkarbanatzen ditugu, eta abantaila dut alde horretatik. Gainera, bidaiatzeko lan talde oso ona izan dut, gerrillakoa, ni neu gerrillakoa naizelako: Natalia de Ancos, Jordi Abusada, Angel Katarain (Kortaturen garaitik nirekin) eta Atxus Acosta, Vicepresidentes-ekoa.

Musikari, kazetari eta zinegile aritu zara dokumentalotan.

Oinarria musika da, musikaritzat jotzen dut nire burua. Baina musikarekin lotuta dauden gauza guztiak egin dut lan. Musikari gisa autogestioa landu dut hasieratik bukaerara, Egin irratan komunikatzaile aritu nintzen, eta zinemarako soinu-banda ugaritan hartu dut parte. Negu Gorriak-ekin hasi ginen baita ere birak eta kontzertuak grabatzen eta dokumentatzen, Jamaikako esperientziarekin egin nuen lehen dokumentala [*Bassque Culture*] eta ondoren *Checkpoint Rock*.

Eroso ikusten duzu zure burua zinegile gisa.

Geroz eta gehiago. Batez ere 11 dokumental zuzendu eta gero. Nik dokumentalista diot, ezberdina delako fikzioarekin edo errealitatearekin lan egitea eta ni oso eroso sentitzen naiz errealitatean murgilduta.

Miarritzeko FIPA jaialdian eta Donostiako Zinemaldian epaimahai lanak ere egin dituzu. Ikasteko aukera izan al duzu beste zuzendarien *feedback*-etik?

Bai, asko gustatzen zait eztabaidatzea eta zinema zale amorratua naiz, gainera aniztasuna bilatu ohi dute halako epaimahaietan. Korrante pila bat, ikuspuntu oso ezberdinak ikusteko aukera eman zidan epaimahaiaren egoteak, eta gainontzeko epaimahaiakideetatik bai, beti ikasten da.

Beti nago prest ikasteko, beti irekita. Aurten, dokumental hauetako pare bat lotuta pelikula bat osatzea eta Donostiako Zinemaldian eskaintzea gustatuko litzaidake; gero Mexikon DocsDF jaialdian ere emango dute, beste batzuk ere badituz buruan; eta ETBn ematea ere nahi nuke noski, euskarazko azpitituluekin.

Ezkerrean, zeremonia sufi batean Assiout-en (Egipto); eskuineko argazkian, Maalen Abdendi musika taldearekin errodaiea prestatzen Casablancako kaleetan (Maroko).

"Matxinada langileriak oso ondo ezagutzen duen tresnen bidez egin dute: greba orokorra, baina dena gelditzen duen greba orokorra"

"Emakume asko ageri dira dokumentalotan. Beraien janzkera, oholtza gaineko jarrera jada transgresio bat da"

Azken altxamenduekin, oihartzun izugarria hartu du Al Jazeera kateak. Zein filosofia aurkitu duzu bertan?

Esan dezaket oso harro nagoela beraietzako lan egin izanagatik, berdin altxamenduekin orain egiten ari diren lana ikusita. Askatasun osoa eman didate, behin zein herritan egitea nahi zuten esanda, erabaki guztiak hartzeko. Tentsio momentuak egon dira, korrante ezberdinak daudelako, oso irekia eta ezkertiarra batetik, eta beste bat itxiagoa, eta eztabaida gogorak izan ditugu, baina zuzendariak nire alde egin zuten. Egin irratan ere korrante itxiagoekin izandako talka eta diskusioak etorri zitzaizkidan burura. Harreman handia izan dut Al Jazeera English-ekin eta esan diezazuket, Al Jazeera English dela momentu honetan dagoen komunikabiderik interesgarriena, argi eta garbi, dagoen espiritu eta jendeagatik, gehienak BBCtik etorritakoak.

Al Jazeeraari sinesgarritasuna kentzen saiatu dira ordea...

Bai, bai, eta bonbardatzen! Eztabaida bat dago grabatua, non Tony Blair-ek esaten dion Bush-i ezetz, ez bonbardatzeko Al Jazeeraeko Qatar-eko bulegoak. Bagdadeko bulegoak bonbardatu zituzten. Kazetaritza munduan sekulako prestigioa dauka, baina Europak dituen interesetarako oso txarra da eta saiatuko dira bultzatzen BBC arabieraz eta batez ere Al Arabiya, beraien interesei babes emateko. AEBek eta Saudi Arabiak, konturatu zirenean Al Jazeera zuten eraginaz (bere kate guztiak kontuan hartuta 40 milioi pertsonako audientzia du) eta ezkertiar asko zegoela hor sartuta, beren katea sortu zuten ondoan, Dubain: Al Arabiya, Saudi Arabiako diruarekin, eta nahiz eta kritikoa izan batzuetan, beti azpimarratuta dago Estatu Batuekiko eta Saudi Arabiaren menpekotasuna. ■

argia.com Emakume arabiarrez, nazioarteaz, dokumentalez luze gure webgunean.